

УДК 159.922.75-053.4-056.264

О.А. Мороз
Olgamoroz2103@gmail.com

**ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ УЯВИ В СТАРШОМУ ДОШКІЛЬНОМУ
ВІСІ У ДІТЕЙ ІЗ ЗАГАЛЬНИМ НЕДОРОЗВИНЕННЯМ
МОВЛЕННЯ**

Відомості про автора: Мороз Ольга Анатоліївна, аспірант, директор дитячого центру Академії розумників «Smart kids», Біла Церква, Україна. Email: olgamoroz2103@gmail.com

Contact:: Moroz Olha Anatoliyivna, postgraduate student, Director in Children «Smart kids», Bila Tserkva, Ukraine. Email: olgamoroz2103@gmail.com

Мороз О.А. Проблеми розвитку уяви у дітей старшого дошкільного віку із загальним недорозвиненням мовлення. У статті розглядається проблема формування уяви у дітей старшого дошкільного

віку із загальним недорозвиненням мовлення. Здійснено вивчення наукової літератури по темі дослідження. В своєму дослідженні **ми керуємось таким визначенням уяви** - це психічний процес, що полягає у створенні людиною нових образів на основі її попереднього досвіду.

Зазначено, що незважаючи на значну кількість наукової літератури, присвяченої вивченню уяви, деякі аспекти даного питання залишаються мало розробленими. Зокрема, недостатньо дослідженим є взаємозв'язок розвитку мовлення і уяви в цілому.

В основі нашої роботи було положено припущення про те, що мовленнєва патологія та особливості психічного розвитку дітей із загальним недорозвиненням мовлення негативно відображається на особливостях уяви, що приводить до якісного та кількісного відхилення в її розвитку.

Відповідно до мети констатувального дослідження було проведено 2 серії експерименту.

Перша серія спрямована на вивчення 2-х видів невербальних форм уяви: репродуктивної та творчої (продуктивної).

Друга серія констатувального дослідження спрямована на виявлення особливостей і рівня розвитку саме вербальної уяви (фантазії), а також оригінальності та гнучкості мислення.

У констатувальному дослідженні ми використали такі експериментальні методики:

- Методика Е.П.Торренса «Неповні фігури» (модифікований варіант);
- Методика О.Є.Кравцової «Де чие місце»;
- Модифікована гра «Якби...»;
- Модифікована методика «Придумай гру»;
- Тест «Неіснуюча тварина».

Зроблений опис кожної з методик констатувального етапу дослідження. А саме: мета, інструкція методики, процедура проведення, критерії аналізу результатів.

Надалі ми працюємо над експериментальним вивченням особливостей уяви дітей із загальним недорозвиненням мовлення та виявлення особливостей уяви у дітей старшого дошкільного віку із загальним недорозвиненням мовлення.

Ключові слова: спеціальна психологія, уява, діти старшого дошкільного віку, загальне недорозвинення мовлення, методики.

Мороз А.А. Проблемы развития воображения у детей старшего дошкольного возраста с общим недоразвитием речи. В статье рассматривается проблема формирования воображения у детей старшего дошкольного возраста с общим недоразвитием речи. Осуществлено изучение научной литературы по теме исследования. В своем исследовании мы руководствуемся таким определением воображения -

это психический процесс, заключающийся в создании человеком новых образов на основе его предыдущего опыта.

Отмечено, что несмотря на значительное количество научной литературы, посвященной изучению воображения, некоторые аспекты данного вопроса остаются мало разработанными. В частности, недостаточно исследованная взаимосвязь развития речи и воображения в целом. Представленные сведения о воображении детей с общим недоразвитием речи.

В основе нашей работы было положено предположение о том, что речевая патология и особенности психического развития детей с общим недоразвитием речи негативно отражается на особенностях воображения, что приводит к качественному и количественному отклонения в ее развитии.

В целях констатирующего исследования было проведено 2 серии эксперимента.

Первая серия направлена на изучение 2-х видов невербальных форм воображения: репродуктивной и творческой (продуктивной).

Вторая серия констатирующего исследования направлена на выявление особенностей и уровня развития именно вербального воображения (фантазии), а также оригинальности и гибкости мышления.

В констатирующем исследовании мы использовали такие экспериментальные методики:

- Методика Е.П.Торренса «Неполные фигуры» (модифицированный вариант);
- Методика О.Е.Кравцовой «Где чье место»;
- Модифицированная игра «Если бы ...»;
- Модифицированная методика «Придумай игру».
- Тест «Несуществующее животное»

Сделано описание каждой из методик констатирующего этапа исследования. А именно: цель, инструкция методики, процедура проведения, критерии анализа результатов.

В дальнейшем мы работаем над экспериментальным изучением особенностей воображения детей с общим недоразвитием речи и выявления особенностей воображения у детей старшего дошкольного возраста с общим недоразвитием речи.

Ключевые слова: специальная психология, воображение, дети старшего дошкольного возраста, общее недоразвитие речи, методики.

Moroz O.A. Imagination development in senior preschool age children with general speech underdevelopment. The article covers the issues of imagination development in senior preschool age children with general speech underdevelopment. It contains a review of the scientific literature on the specified problem. The author operates the following definition of imagination in her research: imagination is a mental process,

ability to form new images and sensations in the mind based on previous experience.

It was discovered that despite the large amount of scientific literature dedicated to imagination studies, certain aspects of imagination development remain uncovered. In particular, there is not enough information on interference between language and imagination in general. The author describes special features of imagination of children with speech underdevelopment.

Presented research was built upon the assumption that speech disorder and specific features of mental development of children with general speech underdevelopment have negative impact on their imagination and lead to qualitative and quantitative divergences in its formation.

In accordance with the purpose of the ascertaining experiment there were held two series of experimental tasks.

The first one aimed at studying two forms of nonverbal imagination: reproductive and creative (productive).

The second series of tasks within the ascertaining experiment had as its purpose to discover special features and developmental level of verbal imagination (fantasy), as well as the originality and flexibility of thinking.

The following assessment tools were used in the ascertaining experiment:

- Assessment technique by E.P. Torrens «Incomplete figures» (modified option);
- Assessment technique by O.Ye. Kravtsova «Where is whose place»;
- Modified game «What if...»;
- Modified assessment technique «Make up a game».
- Assessment technique «Imagined animal»

The author reviews every assessment technique that has been used from the point of view of its purpose, instructions, procedure, and criteria for results interpretation.

Further research provides for experimental study of imagination in children with general speech underdevelopment and its specific features in senior preschoolers with general speech underdevelopment.

Key words: special psychology, imagination, senior preschool age children, general speech underdevelopment, assessment tools.

Актуальним питанням спеціальної педагогіки та психології на сьогодні є проблема розвитку уяви у дітей старшого дошкільного віку із загальним недорозвиненням мовлення.

Аналіз загальної і спеціальної літератури свідчить про інтерес до розвитку уяви. Активно проводяться експерименти і дослідження уяви спеціалістами різних галузей у різних напрямках, зокрема, ролі уяви у пізнавальній сфері (Л.А.Венгер, М.В.Вовчик-Блакитна, С.І.Волошук,

О.М.Дяченко, В.В.Давидов, О.В.Запорожець, Г.С.Костюк, С.Є.Кулачківська, М.М.Поддьяков), в ігровій діяльності (І.В.Мартиненко, Л.В.Артемова, Р.Й.Жуковська, Д.Б.Ельконін, Р.А.Іванкова, Н.О.Короткова, О.М.Леонтєв, Н.Я.Михайленко, В.О.Проскура), у формуванні творчості в різних видах художньої діяльності (С.В.Акішев, Е.В.Белкіна, Н.О.Ветлугіна, О.О.Дронова, Т.Г.Казакова, М.І.Киященко, В.М.Кучерова, С.Власунова, В.С.Мухіна, Т.Г.Постоян, М.М.Рибакова, О.С.Ушакова, Л.І.Фесенко)) [1; 2; 6].

Як показали дослідження Л.С.Виготського, В.В.Давидова, С.Л.Рубінштейна, Д.Б.Ельконіна та інших, уява виступає не тільки передумовою ефективного засвоєння дошкільниками нового навчального матеріалу, але і є умовою творчого перетворення наявних у дітей знань, сприяє розвитку особистості, а значить, визначає ефективність навчальної діяльності. Аналіз літературних джерел засвідчив, що в педагогічній та корекційній психології питання, пов'язані з проблемами формування і розвитку творчої уяви у дітей різного віку, недостатньо вивчені і мало розроблені. Однак, саме ця галузь має величезний потенціал для реалізації резервів комплексного підходу в навчанні і вихованні [1; 5; 9].

В своєму дослідженні ми керуємось таким визначенням уяви - це психічний процес, що полягає у створенні людиною нових образів на основі її попереднього досвіду.

Оскільки, уява залежить від мовлення, а мовлення суттєво впливає на уяву, ми припускаємо, що всі види уяви у дітей старшого дошкільного віку із загальним недорозвиненням мовлення розвиваються недостатньо.

Експериментальне вивчення уяви дітей із загальним недорозвиненням мовленням, на нашу думку, повинно базуватися на досягненнях вітчизняної логопедії та логопсихології, які пояснюють феномен загального недорозвинення мовлення у дітей та його вплив на психічний розвиток зокрема.

Незважаючи на значну кількість наукової літератури, присвяченої вивченню уяви, деякі аспекти даного питання залишаються мало розробленими. Аналіз спеціальних досліджень засвідчив недостатність досліджень уяви у дітей із загальним недорозвиненням мовлення. Зокрема постає питання про взаємозв'язок загального недорозвинення мовлення і стану уяви у дітей, вплив мовленнєвого недорозвинення на окремі види уяви.

Сучасні дослідники (О.А.Алябєва, О.В.Боровик, В.П.Глухов, О.М.Дяченко, В.О.Калягін, О.Н.Усанова) виділяють специфічні особливості уяви у дітей із загальним недорозвиненням мовлення:

- зниження мотивації і цілеспрямованості у їхній діяльності;
- зниження пізнавальних інтересів;
- не сформованість операційних компонентів;
- складність у створенні уявної ситуації;

- недостатня точність предметних образів – уявлень;
- недостатня сформованість довільної регуляції образної сфери. [6; 8]

Експериментальні дослідження О.В.Боровик підтвердили, що діти із загальним недорозвиненням мовлення потребують більшої допомоги у виконанні багатьох завдань. [7]

В основі нашої роботи було положено припущення про те, що мовленнєва патологія та особливості психічного розвитку дітей із загальним недорозвиненням мовлення негативно відображається на особливостях уяви, що приводить до якісного і кількісного відхилення в її розвитку.

Отже, аналіз психолого-педагогічних досліджень свідчить про недостатній розвиток творчості і уяви у дітей із ЗНМ дошкільного віку. Водночас отримані дані є неповними, переважно стосуються продуктивної та ігрової діяльності дітей із ЗНМ.

У зв'язку з зазначеним було вирішено провести експериментальне дослідження.

Мета: визначення особливостей уяви та її розвитку у дітей старшого дошкільного віку із ЗНМ та проблеми формування репродуктивної, творчої та вербальної уяви у дітей із загальним недорозвиненням мовлення. Визначити взаємозв'язок уяви та мислення. Тобто дослідження таких видів уяви: вербальної, творчої (продуктивної) та репродуктивної.

Гіпотеза експериментального дослідження: розвиток уяви у старших дошкільників із загальним недорозвиненням мовлення відстає від норми і має якісну своєрідність на відміну від дітей групи з нормальним мовленням; ефективним та корисним середовищем, успішно впливаючим на розвиток уяви у старших дошкільників із загальним недорозвиненням мовлення, є середовище, основою якого є різні казкові сюжети та образи, що дозволяє розвивати творчу уяву, а також позитивно відображатися на тих особливостях психомовленнєвого розвитку дітей (обмежені уявлення про навколишній світ, особливості емоційної сфери, обмежений словниковий запас, порушення зв'язного мовлення), які ускладнюють створення яскравих, оригінальних, цілісних образів.

У відповідності з метою та гіпотезою дослідження нами були визначені наступні завдання:

- вивчити і проаналізувати психолого-педагогічні дослідження з проблеми розвитку уяви старших дошкільників із загальним мовленнєвим розвитком та нормальним мовленнєвим розвитком.
- експериментальне вивчення творчої, репродуктивної та вербальної уяви;
- визначення рівнів уяви;

- виявлення особливостей уяви у дітей старшого дошкільного із загальним недорозвиненням мовлення.

Відповідно до мети констатувального дослідження було проведено 2 серії експерименту.

Перша серія спрямована на вивчення 2-х видів невербальних форм уяви: репродуктивної та творчої (продуктивної).

Друга серія констатувального дослідження спрямована на виявлення особливостей і рівня розвитку саме вербальної уяви (фантазії), а також оригінальності та гнучкості мислення.

У констатувальному дослідженні ми використали такі експериментальні методики:

- Методика Е.П.Торренса «Неповні фігури» (модифікований варіант);
- Методика О.Є.Кравцової «Де чие місце»;
- Модифікована гра «Якби...»;
- Модифікована методика «Придумай гру». Методика «Неіснуюча тварина»

З метою діагностики рівня розвитку творчої уяви використовуємо індивідуальні завдання за **модифікованим варіантом методики Е.П.Торренса** – домалювати задану фігуру так, щоб вийшла картинка (запропоновані фігури мають вигляд контурів елементів наочних зображень або простих геометричних фігур різного ступеня схожості з наочними зображеннями (рис.1).

Методика Е.П.Торренса «Неповні фігури» (модифікований варіант)

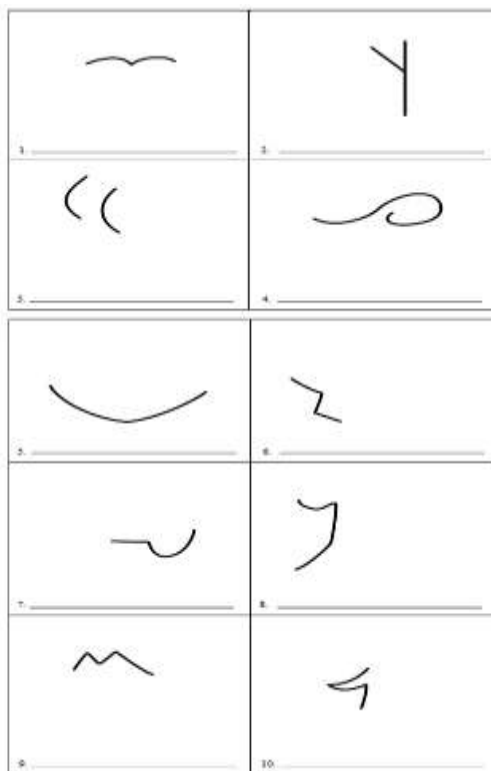

Рис. 1 Зразки картинок.

Інструкція: "Подивись, у мене тут чарівний листочок. На цьому листочку намальовані фігурки. Ти можеш, як чарівник, перетворити ці фігурки на будь-які картинки. Для цього ти домальовуй до фігурки все, що захочеш, але так, щоб у тебе вийшла красива картинка. Хочеш трохи побути чарівником?"

Аналіз виконання завдання.

0 тип. Цей тип вирішення характеризується тим, що дитина ще не приймає завдання на побудову образу уяви з використанням заданого елемента. Вона не домальовує заданий елемент, а малює поруч щось своє (вільне фантазування).

1 тип. При першому типі вирішення, дитина домальовує фігуру на картці так, що виходить зображення окремого об'єкту (дерево, будинок, м'ячик тощо), але зображення контурне, схематичне, в якому немає деталей.

2 тип. При цьому типі вирішення також дитиною зображується окремий об'єкт, але з різноманітними деталями.

3 тип. Дитина може зображувати окремий об'єкт. Але вже включає його в який-небудь уявний сюжет (будинок стоїть на галявинці з деревами і квітами тощо).

4 тип. Дитина зображує декілька об'єктів за уявним сюжетом (наприклад, дівчинка гуляє з собачкою).

5 тип. При цьому типі задана фігура використовується якісно повному. Якщо в 1 – 4 типах вона виступала як основна частина картини, яку малювала дитина (круг – голова, трикутник – дах будинку тощо), то в даному випадку фігура включається як один з другорядних елементів втілюваного дитиною образу уяви (наприклад, трикутник – вже не дах будинку. А грифель олівця, яким дівчинка малює картинку). При такому типі вирішення має прояв свобода використання запропонованих елементів для побудови образу уяви.

Критерії оцінювання в даній методиці були наступні:

- 1) Продуктивність;
- 2) Гнучкість;
- 3) Оригінальність;
- 4) Швидкість.

Оцінка результатів:

10 балів (дуже високий) - фігура включається як один з другорядних елементів;

8 – 9 балів (високий) – зображує декілька об'єктів за уявним сюжетом;

5 – 7 балів (середній) – зображується окремий об'єкт, але з різноманітними деталями;

3 – 4 балів (низький) – домальовує фігуру так, що виходить зображення окремого об'єкту без деталей;

0 – 2 балів (дуже низький) - дитина не домальовує заданий елемент, а малює поруч щось своє.

Методика О.Є.Кравцової «Де чие місце»

З метою діагностики рівня розвитку творчої уяви О.Є.Кравцова пропонує використовувати ігрову методику "Де чие місце?".

Особливістю запропонованої ігрової методики є те, що вона не тільки дозволяє визначити, наскільки у дитини розвинена творча уява, але і є засобом її розвитку.

Психологічний сенс даної методики полягає в тому, щоб подивитися, наскільки дитина зуміє проявити свою уяву в жорстко заданій наочній ситуації: піти від конкретності і реальності (наприклад, від питання дорослого), змодельовати в думці всю ситуацію цілком (побачити ціле раніше частин) і перенести функції з одного об'єкту на інший.

Стимульний матеріал.

Для проведення цієї методики-гри підійде будь-яка сюжетна картинка (рис 2).

Біля всіх зображених предметів розташовані порожні кружечки. Для гри також знадобляться такі ж за величиною кружечки, але вже з намальованими на них фігурками. Всі зображені в кружечках фігурки мають своє певне місце на картинці.

Рис. 2 Стимульний матеріал до методики "Де чие місце?".

Ігрове завдання.

Дорослий просить дитину уважно розглянути малюнок і поставити кружечки в "незвичайні" місця, а потім пояснити, чому вони там опинилися.

Аналіз виконання завдання.

Залежно від рівня розвитку уяви діти можуть по-різному вирішувати це завдання.

Одні діти (**перший рівень**) зазнають значних труднощів, виконуючи завдання.

Інші ж діти (**другий рівень**) особливих проблем при виконанні цього завдання не будуть мати. Вони легко поставлять кружечки з персонажами на "чужі" місця, проте пояснення викликатиме у них труднощі.

Діти з високим (**третім**) рівнем розвитку уяви без зусиль розмістять кружечки на "чужі" місця і будуть пояснювати свої кроки.

Критерії оцінювання в даній методиці були наступні:

- 1) Продуктивність;
- 2) Гнучкість;
- 3) Оригінальність;
- 4) Швидкість.

Оцінка результатів:

10 балів (дуже високий) - розміщують кружечки на «чужі місця» і творчо, фантазійно пояснюють свої дії;

8 – 9 балів (високий) – без зусиль розміщують кружечки на «чужі місця» і пояснюють свої дії;

5 – 7 балів (середній) – ставлять кружечки на «чужі місця», але пояснення викликають труднощі;

3 – 4 балів (низький) – розміщення фігур на їх «законні місця». Шаблонні пояснення;

0 – 2 балів (дуже низький) - виникають труднощі або завдання не виконане взагалі.

Модифікована гра «Якби...»

Метою цієї гри – є визначення рівня розвитку вербальної уяви дітей старшого дошкільного віку. Ця гра є модифікованою нами і проведена як діагностична.

Експериментатор пропонує дітям пофантазувати на такі теми, як:

1. «Якби я був чарівником, то...»;
2. «Якби я став невидимим, то...»;
3. «Якщо завтра випаде сніг, то...»;
4. «Коли я виросту, то...».

Аналіз виконання завдання:

Залежно від рівня розвитку уяви діти по-різному вирішують це завдання. Їхні відповіді розподіляються по рівнях.

1 рівень - не виконав завдання;

2 рівень - відповідає одним словом;

3 рівень – розповідає про побут, звичний розклад життя;

4 рівень – розповідає про побут, звичний розклад життя, але поширено і з поясненнями;

5 рівень - виходить за межі ситуації і фантазує;

6 рівень - багато і оригінально фантазує.

Критерії оцінювання змісту придуманою дитиною гри в даній методиці були наступні:

- 1) Продуктивність;
- 2) Гнучкість;
- 3) Оригінальність;
- 4) Швидкість.

Оцінка результатів:

Висновки про рівень розвитку:

10 балів (дуже високий) - дитина за певний час розповіла щось незвичне, оригінальне, виходить за межі ситуації, фантазує.

8 – 9 балів (високий) - у розповіді зустрічається вже знайомий сюжет, побут, звичний розклад життя, але поширено і з поясненнями.

5 – 7 балів (середній) – розповідає про побут та звичний розклад життя, не більше.

3 – 4 балів (низький) – дитина дає відповідь одним-двома словами.

0 – 2 балів (дуже низький) - дитина так і не змогла нічого вигадати і розповісти.

Методика «Закінчи казку»

Методика «Закінчи казку» спрямована на виявлення умінь у дітей старшого дошкільного віку створювати нову казку, формулювати її зміст, вигадувати героїв та можливі ситуації. За основу ми взяли методику «Закінчи історію», метою якої було розвиток мовлення. Ми її модифікували як діагностичний інструментарій. Методика «Закінчи казку» спрямована на визначення рівня розвитку вербальної уяви.

Інструкція проведення:

Прослухай початок казочки і продовж її за своїм бажанням.

Ігрове завдання:

"Жив-був хлопчик (дівчинка) з мамою і татом у чарівному будиночку в чарівній країні. І одного разу.....(придумай продовження казки)".

Критерії оцінки змісту придуманою дитиною казки в даній методиці були наступні:

- 1) Продуктивність;
- 2) Гнучкість;
- 3) Оригінальність;
- 4) Швидкість;

Оцінка результатів:

10 балів (дуже високий) - багато і оригінально фантазує;

8 – 9 балів (високий) – виходить за межі ситуації і фантазує. Але обмежено;

5 – 7 балів (середній) – розповідає про побут, але поширено із поясненнями. Не фантазує, а відтворює з казок чи з розповідей, посиляючись на когось;

3 – 4 балів (низький) – розповідає про побут, звичний розклад життя. Не фантазує;

0 – 2 балів (дуже низький) - відповідає одним словом або не відповідає взагалі.

Тест «Неіснуюча тварина»

Тест «Неіснуюча тварина» спрямована на діагностування творчої уяви старших дошкільників.

Інструкція. Придумайте і намалюйте неіснуючу тварину і назвіть її неіснуючою назвою.

Критерії оцінки малюнку в даній методиці були наступні:

- 1) Продуктивність;
- 2) Гнучкість;
- 3) Оригінальність;
- 4) Швидкість;

Оцінка результатів:

10 балів (дуже високий) – без зусиль намалювала неіснуючу тварину та дала їй назву;

8 – 9 балів (високий) – намалювала тварину, але не назвала її;

5 – 7 балів (середній) – малює та розповідає про раніше вже знайому дитині тварину, але поширено із поясненнями;

3 – 4 балів (низький) – розповідає і малює звичайну тварину. Не фантазує;

0 – 2 балів (дуже низький) – не малює і не розповідає, або не знає, що намалювати.

В основі нашої роботи було положено припущення про те, що мовленнева патологія та особливості психічного розвитку дітей із загальним недорозвиненням мовлення негативно відображається на особливостях уяви, що приводить до якісного і кількісного відхилення в її розвитку.

Надалі ми працюємо над експериментальним вивченням особливостей уяви дітей із загальним недорозвиненням мовлення та виявлення особливостей уяви у дітей старшого дошкільного віку із загальним недорозвиненням мовлення.

Список використаних джерел

1. Балацька Л.К. Розвиток уяви в молодших школярів. К., «Рад.школа», 1969 152с. **2. Балацька Л.К.** Уява в житті дитини. К., (т-во «Знання УРСР»), 1974. 43-45ст. **3. Барташнікова І., Барташніков О.** Розвиток уяви та творчих здібностей дошкільників. Тернопіль: Богдан,

1998. — 88 с. **4. Виготський Л.С.** Воображение и творчество в детском возрасте/А.Н.Драчев(ред.). – СПб.: Союз, М.,1997 – 96с. **5. Дудецкий А.Я.** Воображение. Смоленск, 1969. 94с. **6. Дяченко О.М.** Воображение дошкольника. – М.: Знание, 1986. – 96с. **7. Зворыгина Е.В., Игра дошкольника. – М., 1989. 8.Золотников В.Г.** Процесс воображения в художественном творчестве. — М., 1966. — 126 с. **9. Карабаева И.** Психологам про уяву дошкільників: (посібник). – К.: Шкільний світ.2009. - 118с. **10. Коршунова Л.С.** Воображение и его роль в познании. М., Изд-во Моск. ун-та, 1979. – 144 с. **11. Конопляста С.Ю., Сак Т.В.** Логопсихологія: навч.посіб., за ред.М.К.Шеремет. –К.: Знання, 2010. – 293с. **12. Новлянская З. Н.** Почему дети фантазируют. - М.: Знание, 1978. - 48 с. **13. Родионова, Г.С.** Развитие творческого воображения и связной речи дошкольников с ОНР в ходе работы со сказкой // Современные подходы к организации коррекционной работы с детьми дошкольного и младшего школьного возраста с особыми образовательными потребностями: сборник материалов региональной научно-практической конференции, Хабаровск, 2011 – С. 90-93 **14. Рубинштейн С.Л.** Основы общей психологии. – М.: Учпедгиз, 1946. – 704 с. **15. Самарин Ю.** Воспитание воображения школьника. Л., тип.ТЛ - 8 в Пушкине, 1947, 80с. **16. Чеботова Я.В.** Формування уяви в процесі образотворчої діяльності: Автореф.дис...канд.психол.наук:19.00.01/Ун-т внутрішніх справ МВС України. – Х.,1995. – 20с.

References

1. **Balacz`ka L.K.** Rozvy`tok uyavy` v molodshy`x shkolyariv. K., «Rad.shkola», 1969 152s. 2. **Balacz`ka L.K.** Uyava v zhy`tti dy`ty`ny`. K., (t-vo «Znannya URSS»), 1974. 43-45st. 3. **Bartashnikova I., Bartashnikov O.** Rozvy`tok uyavy` ta tvorchy`x zdibnostej doshkil`ny`kiv. Ternopil` : Bogdan, 1998. — 88 s. 4. **Vy`gots`ky`j L.S.** Voobrazheny`e y` tvorchestvo v detskom vozdaste/A.N.Drachev(red..). – SPb.: Soyuz, M.,1997 – 96s. 5. **Dudeczky`j A.Ya.** Voobrazheny`e. Smolensk, 1969. 94s. 6. **Dyachenko O.M.** Voobrazheny`e doshkil`ny`ka. – M.: Znany`e, 1986. – 96s. 7. **Zvorygy`na E.V., Y`gra doshkol`ny`ka. – М., 1989. 8.Zolotny`kov V.G.** Process voobrazheny`ya v xudozhestvennom tvorchestve. — М., 1966. — 126 s. 9. **Karabayeva I.** Psy`xologam pro uyavu doshkil`ny`kiv: (posibnk). – K.: Shkil`ny`j svit.2009. -118s. 10. **Korshunova L.S.** Voobrazheny`e y` ego rol` v poznany`y`. М., Y`zd-vo Mosk. un-ta, 1979. – 144 s. 11. **Konoplyasta S.Yu., Sak T.V.** Logopsy`xologiya: navch.posib., za red..M.K.Sheremet. –К.: Znannya, 2010. – 293s. 12. **Novlyanskaya Z. N. Pochemu dety` fantazy`ruyut. - М.: Znany`e, 1978. - 48 s. 13. Rody`onova, G.S.** Razvy`ty`e tvorcheskogo voobrazheny`ya y` svyaznoj rechy` doshkol`ny`kov s ONR v ходе работы со сказкой // Современные подходы к organy`zacy`y` korrekcy`onnoj работы s det`my` doshkol`nogo y` mladshego shkol`nogo vozrasta s osobymy` obrazovatel`ny`my` potrebnostyamy` : sborny`k

matery`alov regy`onal`noj nauchno-prakty`cheskoj konferency`y`,
Xabarovsk, 2011 – S. 90-93 14. **Ruby`nshtejn S.L.** Основы общей
psy`xology`y`. – M.: Uchpedgy`z, 1946. – 704 s. 15. **Samary`n Yu.**
Vospytany`e voobrazheny` shkol`ny`ka. L., ty`p.TL -8 v Pushky`ne, 1947,
80s. 16. **Chebotova Ya.V.** Formuvannya uyavy` v procesi obrazotvorchoyi
diyal`nosti: Avtoref.dy`s...kand..psy`xol.nauk:19.00.01/Un-t vnutrishnix
sprav MVS Ukrayiny`. – X.,1995. – 20s.

Received 20.01.2016

Reviewed 27.02.2016

Accepted 26.03.2016